

Nümunəvi peşə standartı
Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi
Müəssisələr  c n nümunəvi təlim standartı

Fizioterapevt (bioloji aktiv nöqtələrin masajı)

İngilis dilində adı: Therapeutical masseur

N: 3255-3-00102-01

Azərbaycan Respublikasının  m k və  halinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və Dünya Bankının birgə həyata keçirdiyi “Sosial M dafi nin İnkışafı” layihəsinin “ISCO 88/08-  uyğun t kmill şdirilm ş peşə standartlarının v  əlaqədar təlim standartlarının hazırlanması” tapşırığı  r v sində “GOPA Consultants” v  “SEFT Consulting” tərəfindən hazırlanmıřdır.

Bakı
Avqust, 2012-ci il

İSTİFADƏ OLUNAN ANLAYIŞLAR

Bacarıq

Verilmiş iş üzrə vəzifə və fəaliyyətləri yerinə yetirmək qabiliyyətidir.

Bacarıq səviyyəsi

Həyata keçirilən fəaliyyətlərin əhatəliliyi və mürəkkəbliyi ilə müəyyən olunur, burada fəaliyyətlərin mürəkkəbliyi əhatə üzərində üstünlüyə malikdir. Hər bir bacarıq səviyyəsi üzrə müvafiq bilik səviyyəsi tələb olunur. ISCO-da, eləcə də Məşğulluq Təsnifatında aşağıdakı dörd geniş bacarıq səviyyəsi müəyyən edilir:

Birinci bacarıq səviyyəsi

Birinci bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr sadə və dövrü fiziki fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsini zəruri edir. Bundan əlavə, birinci bacarıq səviyyəsində bir çox peşələr fiziki güc və dözümlülük tələb etdiyi halda, əksəriyyətində sadə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı tələb olunur. Bu bacarıqlara ehtiyac duyulduğu halda belə, onlar işin əsas hissəsini təşkil etmir.

Birinci bacarıq səviyyəsinə daxil olan bəzi peşələrdə səriştəli fəaliyyət üçün ibtidai təhsili və ya əsas təhsilin birinci mərhələsini başa vurmaq (ISCED üzrə 1-ci səviyyə) tələb oluna bilər. Bəzi işlər üçün isə iş yerlərində qısamüddətli təlimlər tələb oluna bilər.

Birinci bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələr ixtisası olmayan işçi qüvvəsini əhatə edir.

İkinci bacarıq səviyyəsi

İkinci bacarıq səviyyəsi üzrə bütün peşələrdə səriştəli fəaliyyət üçün tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ümumi orta təhsilin birinci mərhələsini başa vurmaqla (ISCED üzrə 2-ci səviyyə) əldə olunur. Bəzi peşələrdə ümumi orta təhsilin ikinci mərhələsini bitirmək zəruri hesab olunur (ISCED üzrə 3-cü səviyyə) ki, bura ixtisaslaşmış peşə təhsili və iş yerlərində həyata keçirilən təlim də daxil ola bilər. Müəyyən peşələr ümumi orta təhsili bitirdikdən sonra ilk peşə-ixtisas təhsili almağı (ISCED üzrə 4-cü səviyyə) tələb edir. Bəzi hallarda isə iş təcrübəsi və iş yerlərində həyata keçirilən təlim formal təhsili əvəz edə bilər.

İkinci bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələrə ixtisaslı işçilər daxildir.

Üçüncü bacarıq səviyyəsi

Üçüncü bacarıq səviyyəsindəki peşələr, adətən, ixtisaslaşmış sahə üzrə geniş praktiki, texniki və metodoloji biliklər tələb edən mürəkkəb texniki və praktiki fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsini əhatə edir. Bu bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, ümumiyyətlə, yüksək səviyyədə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı, eləcə də inkişaf etmiş ünsiyyət bacarığı tələb edir.

Üçüncü bacarıq səviyyəsi üzrə tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ümumi orta təhsil bazasına əsaslanan təhsil müəssisələrində 1-3 illik təhsil vasitəsi ilə əldə olunur (ISCED üzrə 5b səviyyəsi). Azərbaycanda bu bacarıq səviyyəsinə uyğun təhsil adətən orta ixtisas təhsili müəssisələrində (kolleclər) verilir. Bəzi hallarda müvafiq sahə üzrə geniş iş təcrübəsi və iş yerlərində həyata keçirilən uzunmüddətli təlim formal təhsili əvəz edə bilər.

Üçüncü bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələr əsasən texniki işçiləri əhatə edir.

Dördüncü bacarıq səviyyəsi

Dördüncü bacarıq səviyyəsinə, adətən, ixtisaslaşmış sahə üzrə geniş nəzəri və praktiki biliklər əsasında mürəkkəb problemlərin həlli və qərarların qəbul edilməsini tələb edən fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi daxildir. Bu bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, ümumiyyətlə, yüksək səviyyədə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı, eləcə də təkmilləşmiş ünsiyyət bacarığı tələb edir.

Dördüncü bacarıq səviyyəsi üzrə tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ali təhsil müəssisələrində birinci və ya daha yüksək elmi dərəcənin verilməsi ilə yekunlaşan 3-6 illik təhsil vasitəsi ilə əldə olunur (ISCED üzrə 5a səviyyəsi və ya daha yüksək səviyyə). Bu bacarıq səviyyəsi üçün Azərbaycanda adətən bakalavriat və daha yüksək təhsil pillələri uyğun gəlir.

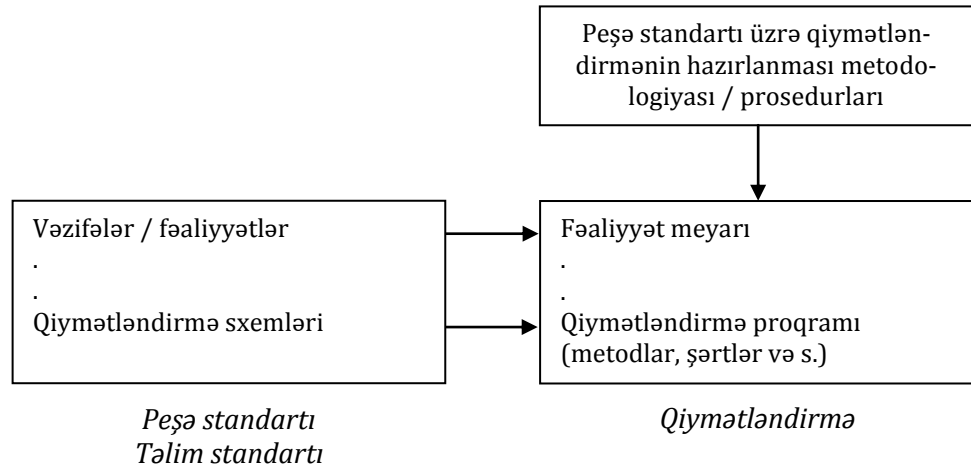
Dördüncü bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələrə menecerlər, mühəndislər, müəllimlər, həkimlər və s. daxildir ki, bunlar çox vaxt peşəkarlar adlandırılır.

Bilik	Təhsil və ya təcrübə vasitəsilə əldə edilən məlumat və faktlar toplusunu əhatə edir.
Əlavə / ümumi səriştlər	Müvafiq əmək fəaliyyətini həyata keçirə bilmək üçün tələb olunan səriştlərə əlavə olaraq, arzuolunan faydalı səriştləri əhatə edir. Buraya əmək fəaliyyətini təkmilləşdirə bilən, bir çox peşələr üçün ümumi olan və gələcəkdə tələb olunacaq səriştlər daxildir. Bunlar işçilərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün əsas kimi çıxış etmir.
Əvvəlki təlimin tanınması	<p>Harada və necə təhsil almasından asılı olmayaraq, qeydə alınmış ixtisaslar və vahid standartlar baxımından insanların əvvəlki təliminin tanınması prosesidir. İnsanlar təhsil müəssisəsində formal təlim keçmələrindən və ya qeyri-formal təlim əldə etmələrindən asılı olmayaraq, öyrənmə prosesini heç vaxt dayandırmırlar.</p> <p>Əvvəlki təlimin qiymətləndirilməsi və tanınması prosesi aşağıdakı kimidir:</p> <ul style="list-style-type: none">• Şəxsin nə bildiyi və nə bacardığının müəyyənləşdirilməsi;• Şəxsin bilik və bacarıqlarının xüsusi standartlar, səriştlərin qiymətləndirilməsi üzrə əlaqəli meyarlar ilə müqayisə edilməsi;• Bu standartlara münasibətdə təlimin qiymətləndirilməsi;• Şəxsin formal, qeyri-formal və informal təlimlər vasitəsilə keçmişdə topladığı bacarıq, bilik və təcrübənin tanınması.
Fəaliyyət	Fərdin vəzifələrinin bir hissəsi olan iş və ya məsuliyyəti əks etdirir. Buna görə də vəzifə bir sıra fəaliyyətlərə bölünür.
Formal təlim	Azərbaycan Respublikasının təhsil və təlim müəssisələrində həyata keçirilir, dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə nəticələnir. Təhsil müəssisələrində formal təlimlər dövlət təhsil standartlarına uyğun olaraq aparılır. Əldə edilən səriştlər testlər vasitəsilə yoxlanılır və dövlət təhsil sənədi verilir.
Informal təlim	Özünü-təlim yolu ilə bilik və bacarıqlara yiyələnmənin formasıdır. Təhsil və təlim müəssisələrindən kənarında həyata keçirilir və təbii olaraq gündəlik həyatımızda müşahidə olunur. Formal və qeyri-formal təlimdən fərqli olaraq, informal təlim çox vaxt qeyri-ixtiyari baş verir və beləliklə, hətta fərdlərin özləri də səriştlərinin artırılmasında onun rolunu hiss etməyə bilər (məsələn, kütləvi informasiya vasitələrindən, ictimaiyyət arasında gündəlik qarşılıqlı əlaqələrdən və ümumi münasibətlərdən məlumatın əldə edilməsi).

	<p>O, təlimin həyata keçirilməsi sahəsində (xüsusilə) ixtisaslaşmamış hər hansı bir şəxs (yəni ailə üzvləri, digər əlaqəli şəxslər və s.) tərəfindən istiqamətləndirildiyi halda, məqsədli xarakter daşıya bilər. Informal təlim ölkə səviyyəsində qəbul edilən diplom və sertifikatların verilməsi ilə nəticələnir.</p>
İş	<p>Fərdin işəgötürən üçün və ya sərbəst məşğulluq şəraitində həyata keçirdiyi vəzifə və ya fəaliyyətlərin toplusudur (ISCO-08 -ə uyğun olaraq).</p>
İşə yanaşma	<p>Müəyyən ideya, obyekt, şəxs və ya vəziyyətə müsbət və ya mənfi münasibəti əks etdirir.</p> <p>Yanaşma fərdin fəaliyyət seçimini, çətinlik, həvəsləndirmə və mükafatlara (hamısı birlikdə stimullar adlanır) cavab reaksiyasını müəyyən edir. Bu baxımdan yanaşma iş üçün xeyli vacibdir.</p> <p>Yanaşmanın 4 əsas komponenti var: (1) Emosional: hiss və həyəcan; (2) İdrak: məntiqlə həyata keçirilən inam və fikirlər; (3) İradə: fəaliyyət meyilləri; (4) Qiymət: stimullara mənfi və ya müsbət münasibət.</p>
Qeyri-formal təlim	<p>Təhsil sistemi ilə paralel şəkildə aparılır və dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə müşayiət olunmur. Qeyri-formal təlimlər iş yerlərində və ya formal təlim sistemlərinə yardım üçün yaradılmış təşkilat və ya mərkəzlərdə, dərnlərdə, fərdi məşğələlərdə, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları və qruplarında həyata keçirilə bilər.</p>
Qiymətləndirmə metodu	<p>Səriştəni ölçmək üçün üsul və ya alətdir.</p>
Qiymətləndirmə paketi	<p>Fəaliyyət meyarı da daxil olmaqla fərdin səriştələrinin qiymətləndirilməli olduğu müxtəlif qiymətləndirmə metodlarıdır.</p>
Qiymətləndirmə sxemi	<p>Qiymətləndirmə standartlarının vəzifələrini və onların yerinə yetirilmə istiqamətlərini müəyyən edir.</p> <p>Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin məqsədi fərdin müvafiq peşə standartını fəaliyyətlər, vəzifələr və ya tapşırıqlar üzrə həyata keçirə bilməsini müəyyən etməkdir. Sözügedən tapşırıqlar, peşə standartında müəyyən edilən texniki bacarıqları, planlaşdırma və problemləri həll etmə biliklərini, gözlənilməz vəziyyətlərdə hərəkət etmək bacarığını, digər şəxslər ilə işləmək bacarığını və ünsiyyət bacarıqlarını əhatə etməlidir.</p> <p>Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin məqsədlərinə, digər məsələlərlə yanaşı, aşağıdakılar daxildir:</p> <ul style="list-style-type: none">• İşəgötürmə;• Karyera yüksəlişi;• Bilik və bacarıqlarda olan boşluqların və təlim ehtiyaclarının müəyyən edilməsi;• İşçi heyətinin qiymətləndirilməsi. <p>Qiymətləndirməni planlaşdırma zamanı onun xarakterik cəhətlərinə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır: qiymətləndirmə hansı interval çərçivəsində həyata keçirilməlidir, hansı hədəflər müəyyən edilməlidir, hansı qiymətləndirmə metodları daha məqsəduyğundur. Qiymətləndirmə sxemi aşağıdakı qiymətləndirmə metodlarından 2 və ya 3-nü əhatə etməlidir: i) Əmək fəaliyyətinin müşahidə edilməsi; ii) İşin nəticəsinin qiymətləndirilməsi; iii) Simulyasiya; iv) Suallar (şifahi və ya yazılı); v) Layihə işi; vi) Portfel əsasında qiymətləndirmə; vii) Dinləmə qiymətləndirməsi; viii) Fərdi</p>

araşdırmalar; ix) Müştəri qiymətləndirməsi (məsələn, müştəri sorğu formaları), ekspert və şəxsi qiymətləndirmə və s.

Peşə standartı və peşə standartı üzrə qiymətləndirmə arasındakı əlaqə aşağıdakı sxemdə göstərilmişdir.

Məşğulluq təsnifatı (MT)

Ölkədə əmək bazarının inkişafına, beynəlxalq təcrübədə qəbul edilmiş uçot və statistikaya uyğun olaraq ISCO-08 təsnifatından istifadə edilməklə, onun genişləndirilməsi əsasında 2010-cu ildə hazırlanmışdır. Onun strukturu ISCO-08 təsnifatının strukturu ilə eynidir. MT Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinin 20 Dekabr 2010-cu il 180 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş və AZT041-2010 nömrəsi ilə dövlət qeydiyyatına alınmışdır.

Peşə

Yüksək oxşarlıq dərəcəsinə malik əsas vəzifə və fəaliyyətlərdən ibarət olan işlərin məcmusudur. Şəxsin hər hansı bir peşə ilə bağlılığı onun hazırda tutduğu vəzifə, əlavə və ya əvvəlki işləri vasitəsi ilə müəyyən olunur.

Peşə standartı

Konkret peşə sahələrində işçilərin yerinə yetirdikləri əmək funksiyalarına qoyulan ümumi tələbləri sistemli şəkildə əks etdirən normativ sənəddir. O, müvafiq səriştələr çərçivəsində işçinin bilik, bacarıq və vərdisləri nəzərə alınmaqla, onun əmək funksiyalarını yerinə yetirməsinə imkan verəcək konkret vəzifə öhdəliklərinin və fəaliyyətlərin siyahısını özündə ehtiva edir. Peşə standartı işdəki rolu təyin etməyə, işçinin fəaliyyətini qiymətləndirməyə, eləcə də, təkmilləşmə, peşə yüksəlişi üçün yollar müəyyən etməyə və hazırlamağa kömək edə bilər.

Peşə standartları ISCO-ya və Məşğulluq təsnifatına uyğun olaraq təsnifatlaşdırılır.

Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi

Qiymətləndirmə hər hansı bir sahədə səriştənin aşkar edilməsi məqsədilə fərdin fəaliyyətinin aydın şəkildə müəyyən edilmiş standartlar ilə müqayisədə ədalətli və dəqiq şəkildə ölçülməsinə imkan verən prosesdir. İş yerinin qiymətləndirilməsi prosesi iş yeri ilə bağlı gündəlik fəaliyyətin tərkib hissəsini təşkil edir. Qiymətləndirmə zamanı əldə edilən nəticələr fərdlərə öz işlərini necə yerinə yetirdiyini öyrənməyə imkan verir. Bu, biliklərin, bacarıqların, yanaşma və davranışın inkişaf etdirilməsində, beləliklə, səriştənin nümayiş etdirilməsində onlara yardım edir.

Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi qiymətləndirmə sxemi, fəaliyyət meyarları, qiymətləndirməni həyata keçirmək üçün zəruri qiymətləndirmə metodları və resurslarını əhatə edir.

Peşələrin Beynəlxalq Standart Təsnifatı (ISCO)	<p>Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (BƏT) məsul olduğu əsas beynəlxalq təsnifatlardan biri olmaqla, beynəlxalq iqtisadi və sosial təsnifat qrupuna daxildir.</p> <p>ISCO iş prosesində qarşıya qoyulan vəzifə və fəaliyyətlərə müvafiq şəkildə müəyyən edilmiş qruplara uyğun olaraq işlərin təşkilində vasitə rolunu oynayır. Onun əsas vəzifələri aşağıdakıları təmin etməkdən ibarətdir:</p> <ul style="list-style-type: none">• Peşələrə dair statistik və inzibati məlumatların beynəlxalq hesabatını, müqayisəsini və mübadiləsini həyata keçirmək üçün baza rolunu oynamaq;• Peşələrin milli və regional təsnifatlarının hazırlanması üçün model rolunu oynamaq;• Bilavasitə özlərinin milli təsnifatını hazırlamayan ölkələrdə tətbiq oluna biləcək sistem rolunu oynamaq. <p>O, statistik və müştəri yönümlü proqramlar üçün nəzərdə tutulmuşdur. Müştəri yönümlü proqrama iş axtaranların iş yerlərinə yönəldilməsi, ölkələr arasında işçilərin qısa və uzunmüddətli miqrasiyasının idarə edilməsi, peşə təlimi proqramları və təlimatlarının hazırlanması daxildir.</p> <p>ISCO-nun ilk versiyası 1957-ci ildə qəbul edilmiş, daha sonra isə ISCO-68, ISCO-88 və hazırkı ISCO-08 versiyaları hazırlanmışdır.</p>
Səriştə	<p>Müvafiq əmək fəaliyyətini həyata keçirə bilmək üçün lazımi səviyyədə bilik, bacarıq, yanaşma və davranışa malik olmaqdır.</p> <p>İş kontekstində istifadə olunan “Səriştə” anlayışı iş yerində tətbiq olunan bacarıqları əks etdirir. Səriştə şəxs nəyi bilir (bilik), nəyi bacarır (bacarıq), nəyi etmək istəyir (yanaşma) və bunu necə edir (davranış) məhəfurlarının birləşməsinin nəticəsidir. Beləliklə, səriştə işi yerinə yetirmək üçün lazım olan texniki peşə elementləri, ümumi şəxsi xüsusiyyətlər və istəklərin birləşməsidir.</p> <p>Səriştələr həmçinin işçinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün baza rolunu oynayır.</p>
Təhsilin Beynəlxalq Standart Təsnifatı (ISCED)	<p>1970-ci illərin əvvəllərində UNESCO tərəfindən həm ayrı-ayrı ölkələrdə, həm də beynəlxalq səviyyədə təhsilə dair statistik məlumatların əldə olunması, toplanması və təqdim olunmasına xidmət edən bir vasitə kimi hazırlanmışdır. ISCED 1975-ci ildə Cenevrədə keçirilən Təhsilə dair Beynəlxalq Konfransda qəbul edilmiş və daha sonra 1978-ci ildə Parisdə keçirilən UNESCO-nun Ümumi Konfransında qüvvəyə minmişdir. Hazırda istifadə edilən təsnifat ISCED 2011-dir.</p>
Təlim standartı	<p>İş yerində vəzifə və fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi üçün zəruri <i>səriştələri</i> (bilik, bacarıq və yanaşmaları, həmçinin əlavə ümumi səriştələri) təsvir edir. Bu səbəbdən, onlar fəaliyyət meyarları hesab edilir və aşağıdakı hallarda istifadə olunur:</p> <ul style="list-style-type: none">• istehsaldan ayrılmadan peşə təlimlərinin hazırlanması;• istifadəyə yararlı səriştələrin inkişaf etdirilməsi və təmin olunması üçün təlim institutları ilə müəssisələr arasında əlaqə;• peşə təlimləri üçün təhsil standartları və kurikulumların hazırlanması.
Vəzifə	<p>İşin icrası üçün zəruri olan fəaliyyətləri əhatə edir.</p>

MÜNDƏRİCAT

A. NÜMUNƏVİ PEŞƏ STANDARTI	8
A.1. İşə dair xüsusi məlumat	8
A.1.1. Əmək şəraiti	8
A.1.2. İşə qəbul tələbləri	8
A.1.3. Tabeçilik	9
A.1.4. Peşə standartları üçün məsuliyyət və müstəqillik səviyyələri	9
A.1.5. Karyera yüksəlişi və sərbəst məşğulluq imkanları	10
A.2. Əsas vəzifələrin (V) və vəzifələr daxilində fəaliyyətlərin (F) siyahısı	10
A.3. Səriştələr haqqında	11
A.4. Qiymətləndirmələr haqqında	12
B. PEŞƏ STANDARTI ÜZRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏSİ	13
B.1. Fəaliyyət meyarları	13
B.2. Qiymətləndirmə ilə bağlı resurslar	14
B.3. Qiymətləndirmə metodları	14
B.3.1. Fəaliyyətin qiymətləndirilməsi	14
B.3.2. Yazılı qiymətləndirmə	15
B.4. Nəticələrin qeydə alınması	19
C. MÜƏSSİSƏLƏR ÜÇÜN NÜMUNƏVİ TƏLİM STANDARTI	21
C.1. Səriştələrin qısa təsviri	21
C.2. Təlim ilə bağlı xüsusi məlumat	25
C.2.1. Təlimin növləri	25
C.2.2. Təlimin istiqaməti	25
C.2.3. Əvvəlki təlimin tanınması	26
Peşə standartının hazırlanması prosesində iştirak etmiş müəssisə nümayəndələrinin siyahısı	Error! Bookmark not defined.
ISCO88/08-ə uyğun təkmilləşdirilmiş peşə standartlarının və əlaqədar təlim standartlarının hazırlanması layihəsi tərəfindən prosesin əlaqələndirilməsində iştirak etmiş şəxslərin siyahısı	Error! Bookmark not defined.
İstinadlar	Error! Bookmark not defined.

A. NÜMUNƏVİ PEŞƏ STANDARTI

Fizioterapevt (bioloji aktiv nöqtələrin masajı)

Peşənin qısa təsviri

Yumşaq toxuma və oynaqları müalicəvi və bərpaedici masaj edir. Müxtəlif hərəkət və əzələ gücünün qiymətləndirilməsində iştirak edə bilər və ya müştəri üçün terapiya planı təklif edə bilər. Terapevt masajist zədə və ya xəstəliklərə malik pasientlərə masaj və boşalma metodları təqdim edir, həmçinin bədənin fiziki vəziyyətinə dair digər məsələlər ilə məşğul olur.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) peşənin kodu:	3255 (Fizioterapevt, bioloji aktiv nöqtələrin masajı)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3
ISCO 08-də işin kodu:	3255 (Physiotherapist)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3
Hazırlanma tarixi:	Avqust, 2012-ci il
Təsdiq edən qurum:	
Təsdiq tarixi:	
Təklif olunan yenilənmə tarixi:	Avqust, 2017-ci il

A.1. İŞƏ DAİR XÜSUSİ MƏLUMAT

A.1.1. ƏMƏK ŞƏRAİTİ

- İş xəstəxana, bərpa mərkəzləri və idman klublarında həyata keçirilir. Həmçinin, müştərilərin evlərinə və ya iş yerlərinə gedib xidmət göstərə bilərlər;
- İş normal iş saatlarında həyata keçirilir, lakin fərdi müştəriləri olan fizioterapevtlər axşamlar və həftəsonları da işləyə bilərlər;
- İş günün əksər hissəsi fiziki gücdən intensiv istifadə etməklə həyat keçirilir;
- İş təmiz, normal işıqlandırılan otaqda aparılır;
- Əməyin mühafizəsi və təhlükəsizlik texnikası qaydaları Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Əmək Məcəlləsi, Texniki təhlükəsizlik haqqında Qanun və digər müvafiq qanunvericilik aktları ilə müəyyən olunur.

A.1.2. İŞƏ QƏBUL TƏLƏBLƏRİ

- Əmək münasibətləri Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Əmək Məcəlləsi və digər normativ-hüquqi aktlarla tənzimlənir;
- İşə qəbul olunarkən sağlamlıq haqqında tibbi arayış, sonradan vaxtaşırı icbari tibbi müayinədən keçmək haqqında tibbi arayış (Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin

qərarı və Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinin müvafiq əmrləri ilə nəzərdə tutulduğu hallarda) təqdim olunur.

A.1.3. TABEÇİLİK

Kimə tabedir: Müəssisə rəhbəri.

Kim ona tabedir: Yardımcı işçi.

A.1.4. PEŞƏ STANDARTLARI ÜÇÜN MƏSULİYYƏT VƏ MÜSTƏQİLLİK SƏVİYYƏLƏRİ

Səviyyələr	Məsuliyyət, fəaliyyətlərin mürəkkəbliyi və müstəqillik	Uyğun gələn səviyyə
1	Planlaşdırılmış qaydada birbaşa nəzarət altında işləmək İş təkrarlanan xarakterə malikdir və mürəkkəb olmayan bir neçə funksiyanı əhatə edir.	
2	Nəzarət altında işləmək, kiçik səlahiyyətlərə malik olmaq Təcrübə tələb edən fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün məsuliyyət daşımaq Öz fəaliyyətlərini planlaşdırmaq və nəticələri barədə hesabat vermək Digər şəxslərlə əməkdaşlıq etmək və komandada işləmək	
3	Əvvəlcədən məlum olan vəzifə və fəaliyyətlər çərçivəsində müstəqil idarəetmə və komandanın idarə edilməsini həyata keçirmək (eyni zamanda həm idarəetmə, həm də istehsal subyekti kimi çıxış etmək) İşə yanaşmasını dəyişən şəraitə uyğunlaşdırmaq və dövri problemlərin həlli zamanı elementar nəzəriyyələrdən istifadə etmək Digər şəxslərin gündəlik işinə nəzarət etmək, əmək fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün məsuliyyət daşımaq və işin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər vermək İşçilərə rəhbərlik etmək Mürəkkəb fəaliyyətləri əlaqələndirmək və yerinə yetirmək. Ümumi təcrübədən istifadə etməklə xüsusi yeni fəaliyyətlər müəyyən etmək	☒
4	Yeni və çox vaxt yaradıcı metodlar tələb edən məsələlərlə məşğul olmaq. Müəkkəb məsələlərin həllində geniş təcrübədən istifadə etmək Gözlənilməz dəyişiklik olduğu halda əmək fəaliyyətinə rəhbərlik və nəzarəti həyata keçirmək Özü və başqaları üçün fəaliyyət meyarları hazırlamaq, onları nəzərdən keçirmək və təkmilləşdirmək Gözlənilən və ya gözlənilməz iş rejimi şəraitində qərarların qəbul edilməsinə məsuliyyət daşımaq Fərdlərin və qrupların peşəkar inkişafının idarə olunmasına məsuliyyət daşımaq Fəaliyyətləri müşahidə etmək, qiymətləndirmək, müvafiq hesabatlar hazırlamaq və dəyişikliklər təklif etmək	

A.1.5. KARYERA YÜKSƏLİŞİ VƏ SƏRBƏST MƏŞĞULLUQ İMKANLARI

- Təcrübə əldə etdikdən sonra rəhbər vəzifələrə yüksəlmək imkanı vardır;
- Müvafiq təlim keçdikdən sonra peşə daxilində yüksək ixtisaslaşmış vəzifələrə keçmək olar;
- İnvestiya və xüsusi lisenziya əsasında özünü-məşğulluq üçün əlverişli imkanlar vardır.

A.2. ƏSAS VƏZİFƏLƏRİN (V) VƏ VƏZİFƏLƏR DAXİLİNDƏ FƏALİYYƏTLƏRİN (F) SİYAHISI

- V.1. Müalicə strategiyasını müəyyən etmək üçün terapiya prinsiplərini seçmək:
- F.1.1. Pasientin qiymətləndirilməsi əsasında müalicə ilə bağlı müvafiq masaj prinsiplərini müəyyən etmək və uyğun olduqda pasiyenti qeydiyyatı almaq;
 - F.1.2. Müalicə prosesi ilə bağlı əks-təsirləri, mümkün ağırlaşdırma amillərini aşkar etmək və masaj prinsiplərinə uyğun olaraq istifadə edilən müalicə strategiyasını dəyişmək;
 - F.1.3. Müalicə prosesi zamanı istifadə ediləcək strategiyaları müəyyən etmək məqsədilə digər tibb mütəxəssisləri tərəfindən təqdim edilən müalicə metodlarını, informasiyanı və məsləhəti nəzərdən keçirmək;
 - F.1.4. Pasientin vəziyyətinə uyğun və müəyyən edilmiş masaj təcrübəsinə əsaslanan müalicə strategiyası seçmək;
 - F.1.5. Xüsusi müalicə metodlarını pasient ilə müzakirə etmək;
 - F.1.6. Müalicə metodunu seçən zaman müştərinin bədən quruluşunu nəzərdən keçirmək.
- V.2. Müalicə strategiyasını pasient ilə müzakirə etmək:
- F.2.1. Pasient üçün münasib şəkildə seansı tamamlamaq məqsədilə müvafiq vaxt ayırmaq;
 - F.2.2. Pasientin ehtiyaclarına uyğun olaraq müalicə strategiyasını müzakirə etmək;
 - F.2.3. Pasient ilə müalicə strategiyasını razılaşdırmaq;
 - F.2.4. Həkimlə pasientin vəziyyəti barədə fikir ayrılıqlarını aydınlaşdırmaq;
 - F.2.5. Pasientin vəziyyəti və müalicə ilə bağlı potensial riskləri izah etmək.
- V.3. Masaj müalicəsi üçün hazırlıq:
- F.3.1. Pasientin müalicə planını əldə etmək və nəzərdən keçirmək;
 - F.3.2. Əks-təsirləri pasientə aydın şəkildə izah etmək və zəruri tədbirlər görmək;
 - F.3.3. Sağlamlıq ilə bağlı əks-təsirlər üzrə pasientə verilən məsləhətlərin taktiki olmasını və xüsusi tibbi şərait tələb etməməsini təmin etmək;
 - F.3.4. Dəyişdirilmiş müalicə planını dərhal pasientlə təsdiq etmək;
 - F.3.5. Texniki tələblərə uyğun olaraq xidmət sahəsini hazırlamaq və monitorinq etmək.
- V.4. Pasienti hərtərəfli şəkildə qiymətləndirmək:
- F.4.1. Müalicəvi – terapiya masaj çərçivəsinə uyğun olaraq simptomlara uyğun cari vəziyyəti müəyyən etmək;
 - F.4.2. Mövcud şikayətlərin təfərrüatlı əlamətlərini və simptomlarını üzə çıxarmaq;
 - F.4.3. Fiziki qiymətləndirmə həyata keçirmək;
 - F.4.4. Nəticələri müəyyən etmək üçün suallar vermək, pasientin ehtiyaclarına uyğun olaraq əlavə informasiya toplamaq və nəticələri yoxlamaq;
 - F.4.5. Müalicə prosesi ilə bağlı ziddiyyətli məsələləri müəyyən etmək;
 - F.4.6. Funksional və xüsusi yoxlama aparmaq, diferensial qiymətləndirmə həyata keçirmək;
 - F.4.7. Statik və dinamik dəyişiklikləri təhlil etmək üçün vəziyyəti müşahidə etmək.
- V.5. Müalicəvi masaj prosesini idarə etmək:

- F.5.1. Ətraf mühitə mənfi təsirlərin həcmi azaltmaq məqsədilə hazırlıq və müalicə prosesində enerji, su və digər resurslardan səmərəli şəkildə istifadə etmək;
 - F.5.2. Müalicə prosesinin effektivliyinə təsir edən amilləri müəyyən etmək və pasientə izah etmək;
 - F.5.3. Pasientdən proses sonrası reaksiyalar barədə məlumat verməsini tələb etmək;
 - F.5.4. Masaj prosesi zamanı bütün bədənə nəzarət etmək;
 - F.5.5. Müalicə planına uyğun olaraq masaj texnikası tətbiq etmək;
 - F.5.6. Pasientin fərdi ehtiyaclarına və reaksiyasına uyğun olaraq və ağırlaşdırıcı amillərin mövcudluğunu nəzərə alaraq masaj prosesinə müvafiq düzəlişlər etmək;
 - F.5.7. Pasientin reaksiyasını izləmək və müalicə prosesinə müvafiq dəyişikliklər etmək;
 - F.5.8. Müalicəyə qarşı reaksiyanı müəyyən etmək və lazım olduğu təqdirdə operativ şəkildə müdaxilə etmək;
 - F.5.9. Müddət, məkan və növbəti seansların məzmununu barədə pasientə ətraflı məlumat vermək;
 - F.5.10. Təvsiyələri sənədləşdirmək.
- V.6. Ümumi əzələ-sümük zədələrini müalicə etmək:
- F.6.1. Qabaqcıl masaj texnikasını və ya masaj – terapiya metodlarını daxil etməklə müalicə paketi hazırlamaq;
 - F.6.2. Müxtəlif üsullar da daxil olmaqla müalicə paketini həyata keçirmək;
 - F.6.3. İdman ilə bağlı zədələri müalicə etmək məqsədilə pasientə müvafiq termo-terapiya və korreksiya çalışması tövsiyə etmək;
 - F.6.4. Terapevtin ixtisas sahəsinə daxil olmayan problemlərə malik pasientləri müvafiq tibb mütəxəssislərinə yönləndirmək.
- V.7. Pasientə məsləhət vermək və istiqamətləndirmək:
- F.7.1. Pasientin suallarını aydın və müvafiq şəkildə cavablandırmaq;
 - F.7.2. İş yerində mövcud olan riskləri müəyyən etmək, təkrar qiymətləndirmək və risklərə nəzarət etmək;
 - F.7.3. Pasientə müalicə planını izah edərkən və tövsiyə verərkən səmimi və açıq olmaq;
 - F.7.4. Pasient üçün özünü-idarəetmə proqramları yaratmaq, izah etmək, aydınlaşdırmaq və təşviq etmək;
 - F.7.5. Özünü-idarəetmə proqramlarına yardım etmək məqsədilə pasientə məsləhətlər vermək;
 - F.7.6. Masaj ilə bağlı ziddiyyətli məqamları pasient ilə müzakirə etmək və izah etmək.
- V.8. Müalicə prosesini təhlil etmək:
- F.8.1. İlkin, sonrakı və ümumi masaj metodlarının müvafiq elementlərini pasientin masaj terapiyası planına daxil etmək;
 - F.8.2. Pasientin səhhətindəki irəliləyişləri qiymətləndirmək;
 - F.8.3. Əvvəlki müalicə planını nəzərdən keçirmək;
 - F.8.4. Əvvəlki müalicənin təsirlərini müəyyən etmək və qeydlər aparmaq;
 - F.8.5. Cari və ya əlavə müalicə üçün ehtiyacı qiymətləndirmək.

A.3. SƏRİŞTƏLƏR HAQQINDA

Fərdin "Fizioterapevt (bioloji aktiv nöqtələrin masajı)" peşə standartı üzrə vəzifə və fəaliyyətləri həyata keçirməsi üçün zəruri olan əsas sərişmələr "Fizioterapevt (bioloji aktiv nöqtələrin masajı)" peşəsi üzrə müvafiq təlim standartında göstərilmişdir (formal, qeyri-formal və informal təlimlər vasitəsilə əldə olunan bilik, bacarıq, yanaşma və davranış).

A.4. QİYMƏTLƏNDİRMƏLƏR HAQQINDA

Bu peşədə fərdin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi prosesi "Fizioterapevt (bioloji aktiv nöqtələrin masajı)" peşəsi üzrə müvafiq peşə standartının qiymətləndirilməsində öz əksini tapır. Fərdin sistemli qiymətləndirilmələr vasitəsilə qiymətləndirilməsi işəgötürənə müxtəlif məqsədlər (yəni işəgötürmə, karyerada irəli çəkmə, heyətin qiymətləndirilməsi, təlim ehtiyaclarının qiymətləndirilməsi) baxımından faydalı ola bilər.

B. PEŞƏ STANDARTI ÜZRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏSİ

Fizioterapevt (bioloji aktiv nöqtələrin masajı)

Qiymətləndirməyə dair qısa məlumat

Fizioterapevt peşəsi üçün qiymətləndirmə nümunəsi yumşaq toxuma və oynaqların müalicəvi və bərpaedici masajı, müxtəlif hərəkət və əzələ gücünün qiymətləndirilməsi və ya müştəri üçün terapiya planının təklif edilməsi ilə əlaqədar tələb olunan bilik və bacarıqları müəyyən edir və qiymətləndirir.

Hazırkı peşə üçün **tövsiyə edilən qiymətləndirmə metodları** aşağıdakılardır: (i) fəaliyyətin qiymətləndirilməsi və (ii) yazılı testlər. Sözügedən peşə üçün qiymətləndirmə proqramının nümunəsi aşağıda verilmişdir.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) peşənin kodu:	3255 (Fizioterapevt, bioloji aktiv nöqtələrin masajı)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3
ISCO 08-də işin kodu:	3255 (Physiotherapist)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3
Test versiyası:	01
Hazırlanma tarixi:	Avqust, 2012-ci il
Təsdiq edən qurum:	
Təsdiq tarixi:	

B.1. FƏALİYYƏT MEYARLARI

Bu meyarlar peşə standartındakı vəzifə və fəaliyyətlərlə birbaşa əlaqəlidir. Onlar ölçülə bilən formada müəyyən edilməlidir ki, qiymətləndirmə nümunələri hazırlayanlar üçün qiymətləndirmə maddələrinin formalaşdırılması baxımından faydalı olsun. Birinci (V.1) və sonuncu (V.8) vəzifələrə uyğun gələn fəaliyyət meyarları ilə bağlı nümunə aşağıda göstərilmişdir.

Fəaliyyət meyarı nümunəsi:

- V.1. Müalicə strategiyasını müəyyən etmək üçün terapiya prinsiplərini seçmək:
 - F.1.1. Pasientin qiymətləndirilməsi əsasında müalicə ilə bağlı müvafiq masaj prinsiplərini müəyyən etmək;
 - F.1.2. Müalicə prosesi ilə bağlı əks-təsirləri, mümkün ağırlaşdırma amillərini aşkar etmək və masaj prinsiplərinə uyğun olaraq istifadə edilən müalicə strategiyasını dəyişmək;
 - F.1.3. Müalicə prosesi zamanı istifadə ediləcək strategiyaları müəyyən etmək məqsədilə digər tibb mütəxəssisləri tərəfindən təqdim edilən müalicə metodlarını, informasiyanı və məsləhəti nəzərdən keçirmək;
 - F.1.4. Pasientin vəziyyətinə uyğun və müəyyən edilmiş masaj təcrübəsinə əsaslanan müalicə strategiyası seçmək;
 - F.1.5. Xüsusi müalicə metodlarını pasient ilə müzakirə etmək;

F.1.6. Müalicə metodunu seçən zaman müştərinin bədən quruluşunu nəzərdən keçirmək.

...

V.8. Müalicə prosesini təhlil etmək:

F.8.1. İlk, sonrakı və ümumi masaj metodlarının müvafiq elementlərini pasientin masaj terapiyası planına daxil etmək;

F.8.2. Pasientin səhhətindəki irəliləyişləri qiymətləndirmək;

F.8.3. Əvvəlki müalicə planını nəzərdən keçirmək;

F.8.4. Əvvəlki müalicənin təsirlərini müəyyən etmək və qeydlər aparmaq;

F.8.5. Cari və ya əlavə müalicə üçün ehtiyacı qiymətləndirmək.

B.2. QIYMƏTLƏNDİRMƏ İLƏ BAĞLI RESURSLAR

- a) Material və komponentlər: vacib deyil.
- b) Alət və avadanlıqlar: vacib deyil.
- c) İstehlak malları: vacib deyil.

B.3. QIYMƏTLƏNDİRMƏ METODLARI

Fərdin səriştəsini qiymətləndirmək məqsədilə aşağıdakı iki metoddan istifadə olunur: (i) fəaliyyətin qiymətləndirilməsi və (ii) yazılı test.

B.3.1. FƏALİYYƏTİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

İcra müddəti: 45 dəqiqə.

İşlərin sayı: 3.

İşlərin icrasını qiymətləndirmək üçün meyarlar işəgötürən tərəfindən müəyyən olunur.

Əhatə olunan sahələr:

30% Müalicə strategiyasını müəyyən etmək üçün terapiya prinsiplərini seçmək:

Pasientin qiymətləndirilməsi əsasında müalicə ilə bağlı müvafiq masaj prinsiplərini müəyyən etmək;

Müalicə prosesi ilə bağlı əks-təsirləri, mümkün ağırlaşdırma amillərini aşkar etmək və masaj prinsiplərinə uyğun olaraq istifadə edilən müalicə strategiyasını dəyişmək;

Müalicə prosesi zamanı istifadə ediləcək strategiyanı müəyyən etmək məqsədilə digər tibb mütəxəssisləri tərəfindən təqdim edilən müalicə metodlarını, informasiyanı və məsləhəti nəzərdən keçirmək;

Pasientin vəziyyətinə uyğun və müəyyən edilmiş masaj təcrübəsinə əsaslanan müalicə strategiyası seçmək.

15% Müalicə strategiyasını pasient ilə müzakirə etmək:

Pasient üçün münasib şəkildə seansı tamamlamaq məqsədilə müvafiq vaxt ayırmaq;

Pasientin ehtiyaclarına uyğun olaraq müalicə strategiyasını müzakirə etmək;

Pasient ilə müalicə strategiyasını razılaşdırmaq;

Həkimlə pasientin vəziyyəti barədə fikir ayrılıqlarını aydınlaşdırmaq;

- Pasientin vəziyyəti və müalicə ilə bağlı potensial riskləri izah etmək.
- 15% Masaj müalicəsi üçün hazırlıq:
Pasientin müalicə planını əldə etmək və nəzərdən keçirmək;
Əks-təsirləri pasientə aydın şəkildə izah etmək və zəruri tədbirlər görmək;
Sağlamlıq ilə bağlı əks-təsirlər üzrə pasientə verilən məsləhətlərin taktiki olmasını və xüsusi tibbi şərait tələb etməməsini təmin etmək.
- 40% Ümumi əzələ-sümük zədələrini müalicə etmək:
Qabaqcıl masaj texnikasını və ya masaj – terapiya metodlarını daxil etməklə müalicə paketi hazırlamaq;
Müxtəlif üsullar da daxil olmaqla müalicə paketini həyata keçirmək;
İdman ilə bağlı zədələri müalicə etmək məqsədilə pasientə müvafiq termo-terapiya və korreksiya çalışması tövsiyə etmək.

İş nümunəsi 1: Baza bilik və fundamental bacarıqlar.

Maksimum müddət: 15 dəqiqə.

İştirakçının görəcəyi işlər: Sığallama masaj üsulunun tətbiqini və təsirlərini izah etmək; təlimatları yerinə yetirmək və zərbələrin istiqamətini, hərəkətlərin səlis və bərabər tətbiqini nümayiş etdirmək

İş nümunəsi 2: Masaj texnikasının fayda və tətbiqinin başa düşülməsi.

Maksimum müddət: 15 dəqiqə.

İştirakçının görəcəyi işlər: Sığallama masaj üsulunun müsbət və əks təsirlərini müəyyən etmək; tətbiqi metodlarını və üsullarını izah etmək. Zərbələri ardıcılıq ilə tətbiq etmək, yağlayıcı maddələri effektiv tətbiq etmək, toxumaları manipulyasiya etmək, bədən hissələri arasında və zərbələri dəyişən zaman səlis keçid etmək

İş nümunəsi 3: Bacarıqlı fəaliyyət.

Maksimum müddət: 15 dəqiqə.

İştirakçının görəcəyi işlər: Zərbələri aydın şəkildə müəyyən etmək və zərbələrin təzyiqi və ya ritminin dəyişdirilməsi üçün mümkün əsasları təsvir etmək. Yüksək bacarıq nümayiş etdirmək, zərbələri uyğunlaşdırmaq və onları bədən hissələri üzrə və həssas siqnallara reaksiya olaraq dəyişdirmək.

B.3.2. YAZILI QIYMƏTLƏNDİRMƏ

İcra müddəti: 30 dəqiqə.

Sualların sayı: 30.

Yazılı qiymətləndirməni keçmək üçün tələb olunan düzgün cavabların sayı işəgötürən tərəfindən müəyyən olunur.

Tövsiyə olunan nisbət: 70%.

Əhatə olunan vəzifələr:

- 15% Müalicə strategiyasını müəyyən etmək üçün terapiya prinsiplərini seçmək
10% Müalicə strategiyasını pasient ilə müzakirə etmək
20% Masaj müalicəsi üçün hazırlıq
15% Pasienti hərtərəfli şəkildə qiymətləndirmək

- 20% Ümumi əzələ-sümük zədələrini müalicə etmək
20% Müalicə prosesini təhlil etmək

Sual nümunələri:

1. Bədənin orta xəttinə ən yaxın olan sümük sonluğu necə adlanır?
 - a) Diafiz
 - b) Metafiz
 - c) Daxili epifiz
 - d) Endosteum
2. Sinirlərin kürəkdən keçən hissəsi necə adlanır?
 - a) Kürək çuxuru
 - b) Akromian proses
 - c) Kisəyəbənzər çuxur
 - d) Alt-kürək çuxuru
3. Hansı iki əzələ xəncərəbənzər prosesə bitikişikdir?
 - a) Çəpəki / qabırğa-arası
 - b) Düz qarın əzələsi / diafraqma
 - c) Aponevroz / çəpəki qarın əzələsi
 - d) Düz qarın əzələsi / çəpəki qarın əzələsi
4. Əzələ sümüyü ____ ilə təchiz edirlər.
 - a) Güc
 - b) Müdafiə
 - c) Qan
 - d) Yuxarıdakı bütün cavablar
5. Topuq oynaqının gərilməsinin və çıxmasının qarşısını almağa kömək edən bağların adı nədir?
 - a) Deltavari bağlar
 - b) Orta bağlar
 - c) Kənar bağlar
 - d) Tibionaviular bağlar
6. Sümüyün əsas hissəsi və ya bölməsi hansıdır?
 - a) Yığcam sümük
 - b) Sümük iliyi
 - c) Sümük iliyi boşluğu
 - d) Diafasiz
7. Bisepsin bitdiyi kürək səthinin yuxarı hissəsi başqaayrı necə adlanır?
 - a) Akromion çıxıntısı
 - b) Qlenoid çuxuru
 - c) Konusvari qabarcıq
 - d) Kürəyin dimdiyəbənzər çıxıntısı
8. Kiçik və böyük bağırsaqlar arasında yerləşən struktur necə adlanır?

- a) Enən çənbərbağıracaq
 - b) İleocecal qapaq
 - c) Sigmoid çənbərbağıracaq
 - d) Korbağıracaq
9. Hansı əzələ ayağın aduksiyasına xidmət edir?
- a) Rectus femoris
 - b) Pectineus
 - c) Tensor fascia latae
 - d) Yuxarıdakı bütün cavablar
10. Bədənin ən uzun əzələsi hansıdır?
- a) Sartorius
 - b) Rectus femoris
 - c) Rectus abdominis
 - d) Tensor fascia latae
11. Hansı əzələ beşinci qabırğadan yeddinci qabırğaya qədər olan qığırdağa bitişib?
- a) Rectus abdominis
 - b) Psoas minor
 - c) Psoas major
 - d) Quadratus lumborum
12. Dördbucaq sümüyün yuxarı sağ hissəsində hansı orqan yerləşir?
- a) Qaraciyər və öd kisəsi
 - b) Dalaq və mədə
 - c) Qara ciyər və dalaq
 - d) Mədə və öd kisəsi
13. Hansı əzələnin vətər birləşmələri diz çanağını yerində saxlayır?
- a) Rectus femoris
 - b) Quadriceps femoris
 - c) Tensor fasciae latae
 - d) Vastus intermedius
14. Qamış sümüyünün hər iki hərəkətinə əks olan əzələ hansıdır?
- a) Tibialis posterior
 - b) Tibialis anterior
 - c) Peroneus longus
 - d) Soleus
15. Kəllənin yuxarı sümükləri hansıdır?
- a) Əsas sümüklər
 - b) Gicgah sümüyü
 - c) Xəlbir sümüyü
 - d) Təpə sümüyü
16. Sümük iliyi boşluğunda yüngül birləşmə toxuması necə adlanır??

- a) Periosteum
 - b) Endosteum
 - c) Süngürəbənzərə sümük
 - d) Sümük iliyi
17. Onurğadan neçə cüt sinir ayrılır?
- a) 31
 - b) 36
 - c) 32
 - d) 26
18. Endokrin sistem nədən ibarətdir?
- a) Hipofiz, böyrəküstü vəzi, və qalxanabənzər vəzi
 - b) Limfa düyünü və limfa damarları
 - c) Dəri, tük və tər vəziləri
 - d) Cinsiyyət vəzisi və cinsiyyət üzvləri
19. Maddələr mübadiləsində Metabolizmdə əsas enerji mənbəyi hansı molekuldur?
- a) Oksigen
 - b) ATP
 - c) Kofaktor
 - d) Lizosomlar
20. Uzunmüddətli _____ çatışmazlığı tiroid genişlənməsinə və ya çəkinin artmasına səbəb ola bilər.
- a) Sink
 - b) Potassium
 - c) Dəmir
 - d) Yod
21. Bədənin enerji molekulu hansıdır?
- a) GH
 - b) ATP
 - c) OXY
 - d) FSH
22. Ağciyərlərə çirkli qanı (oksigeniz qan) daşıyan struktur necə adlanır?
- a) Ağciyər arteriyaları
 - b) Ağciyər venaları
 - c) Qarın aortası
 - d) Aşağı boş vena
23. Bu maddə ağrıya nəzarət etmək üçün ağrıya cavab olaraq ifraz edilir.
- a) Oksitosin
 - b) Aldosteron
 - c) Endorfin
 - d) Androgen
24. Sağ qulaqcıqdan qan haraya axır?

- a) Sağ mədəciyə
- b) İkitaylı qapağa
- c) Üçtəyli qapağa
- d) Mədəcik qapağına

25. ____ qeyri-iradi refleks təsiri nəticəsində masaj dövrüyyədə dəyişikliyə səbəb ola bilər:

- a) Periferik sinir sisteminin
- b) Somatik sinir sisteminin
- c) Avtonom sinir sisteminin
- d) Sinergistin

26. Amin turşusu:

- a) Tərkibində karbon var
- b) Tərkibində ammoniyak var
- c) Oksigen əmələ gətirir
- d) Hidrogenin həcmi azaldır

27. Aşağıdakılardan hansı dəri sisteminin funksiyasına daxil deyildir?

- a) Vitamin D sintez edir
- b) Sidik və sidik turşusu ifrazına yardım göstərir
- c) Bədən istiliyinin itirilməsi və ya istiliyin saxlanılmasına yardım göstərir
- d) Dərialtı təbəqə üzərində sürüşməni azaldır

28. ____ və ya işemik toxumada oksigenin azaldılmış miqdarı əzələ hüceyrəsi membranına təsir edə bilər.

- a) Hipertoniya
- b) Hipoksia
- c) Labia
- d) Lakrimal

29. Bədənin orqanlarını, toxumalarını və hüceyrələrini qan ilə təchiz edən ürəyinin qapalı qan dövranlarından birinin adı nədir?

- a) Mədəcik dövranı
- b) Ağciyər dövranı
- c) Tənəffüs dövranı
- d) Sistemli dövranı

30. Qanı geriyyə ürəyə daşıyan venalar necə adlanır?

- a) Sol və sağ ağciyər arteriyaları
- b) Yuxarı və aşağı boş vena
- c) Sol və sağ atrium
- d) Sol və sağ boş vena

B.4. NƏTİCƏLƏRİN QEYDƏ ALINMASI

Hər bir iştirakçı üçün fərdi hesabatlar hazırlanmalı və fəaliyyətin qiymətləndirilməsi, eləcə də yazılı qiymətləndirmə üzrə toplanan balların hesabatı onlara təqdim edilməlidir. Qiymətləndirmə bir nəfər

üçün bir dəfədən artıq istifadə edildiyi təqdirdə hesabatda qiymətləndirmədən əvvəlki və sonrakı ballar arasındakı faiz dəyişikliyi də əks olunmalıdır.

“Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin hazırlanması prosedurları” adlı sənəddə qiymətləndirmə üzrə geniş nəzəri və praktiki məlumatlar verilmişdir.

C. MÜƏSSISƏLƏR ÜÇÜN NÜMUNƏVİ TƏLİM STANDARTI

Fizioterapevt (bioloji aktiv nöqtələrin masajı)

Təlim standartına dair qısa məlumat

Hazırkı təlim standartı müəssisələr, təlim mərkəzləri və institutları, təlim iştirakçıları üçün hazırlanmışdır və bioloji aktiv nöqtələrin masajı ilə məşğul olan fizioterapevt üçün tələb olunan səriştləri əks etdirir. İşlə bağlı səriştənin nümayiş etdirilməsi üçün tələb olunan bilik və bacarıqların əldə edilməsinə xidmət edən təlim proqramları, kurikulumlar və təlim materiallarının hazırlanmasında bu standartdan təlimat kimi istifadə etmək olar. Bu standart əsasında hazırlanmış təlim digər peşələr üzrə səriştlərə malik olan, mövcud səriştlərini inkişaf etdirmək, mövcud iş yerində digər vəzifələri icra edə bilmək, yaxud digər müəssisədə və ya digər peşə üzrə iş tapmaq üçün yeni ümumi səriştlər əldə etmək istəyən şəxslər üçün də uyğun ola bilər.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) (bu təlimin müvafiq olduğu) peşənin kodu:	3255 (Fizioterapevt, bioloji aktiv nöqtələrin masajı)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3
ISCO 08-də işin kodu:	3255 (Physiotherapist)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3
Milli İxtisas Çərçivəsi ilə əlaqə:	
ISCED-də kodu:	
Hazırlanma tarixi:	Avqust, 2012-ci il
Təsdiq edən qurum:	
Təsdiq tarixi:	
Təklif olunan yenilənmə tarixi:	Avqust, 2017-ci il

C.1. SƏRİŞTƏLƏRİN QISA TƏSVİRİ

Bilik:	<ul style="list-style-type: none">• Masaj terapiyası çərçivəsinə uyğun olaraq diaqnostika və müalicə ilə bağlı tələb olunan zəruri məlumatlar• Masaj üçün mümkün reaksiyalar və ziddiyyətlər• İnsan anatomiyasının strukturu və funksiyası• Bədəni üzvləri və hissələri, o cümlədən sistemlərin strukturu və funksiyaları, məsələn:<ul style="list-style-type: none">○ ürək-damar sistemi○ immun sistemi○ limfa sistemi○ sinir sistemi○ reproduktiv sistem○ tənəffüs sistemi• Müalicə prosesi barədə nəzəri və praktik biliklər• İnsan hərəkəti və idman biomexanikası prinsipləri
---------------	--

- Oynaq sisteminin strukturu və funksiyası, birləşmələrin növü və təsnifatı, hərəkət növləri
- Əsas əzələ qruplarının funksiyaları
- Sümük-əzələ sistemi
- Masaj xidmətinin etik və hüquqi tərəfləri
- Xəstəliklərin səbəbləri, kəskin və xroniki iltihab prosesləri, yaranın müalicəsi və qanaxma prosesləri
- Ağrı və xroniki ağrı sindromları
- Xəstəliklərin fiziki əlamətləri və simptomları
- Masaj terapiyası və prosesin miqyasına uyğun olaraq anatomiya sisteminin strukturu və funksiyası
- Müvafiq əczaçılıq
- İnfeksiyaya nəzarət prosedurları və bədən masajı xidmətinin tətbiqi ilə bağlı ümumi ehtiyat tədbirlərinin tətbiqi

Bacarıq:

- Müalicə seçimlərini müəyyən etmək və müalicə rejimlərini təyin etmək
- Məsləhət və müalicə prosesi ərzində vaxtı idarə etmək
- Müalicə planları hazırlamaq
- Avadanlıq və texnikadan effektiv şəkildə istifadə etmək və texniki məlumatları əldə etmək
- Tələb olunan məlumatları əldə etmək və çatdırmaq üçün ünsiyyət bacarığı nümayiş etdirmək
- Təmin edilən bütün müalicə və ya masaj xidmətinin hüquqi-normativ tələblərə cavab verməsini təmin etmək
- Ümumi istifadə edilən və seçimlər siyahısına daxil olan müalicə metodları tətbiq etmək
- Müalicə zamanı pasientin bədəninin lazımsız proseslərə məruz qalmamasını təmin etmək
- Tibbi hesabatları oxumaq
- Düzgün terminlərdən istifadə etmək
- Əl ilə intensiv işləmək
- Toxunuş (palpasiya) vasitəsi ilə əsas sümükləri, strukturları və əzələ qruplarını müəyyən etmək
- Müştərinin ehtiyaclarına uyğun olaraq mövcud olan müalicə məhsullarını tətbiq etmək

Yanaşma:

- Dəqiq iş qrafikinə uyğun olaraq məsuliyyətli və etibarlı fəaliyyət
- Xoş və mədəni rəftar
- Pasientin şəxsi məsələlərinə hörmətlə yanaşmaq
- Yazılı və şifahi təlimatları başa düşmək və onlara riayət etmək
- Təfərrüatlara diqqət yetirmək
- Dəyişkən iş saatları

Əlavə /
ümumi
səriştələr:

- Xarici dillərdə olan təlimat kitabçalarını başa düşmək
- Müvafiq sahə üzrə yenilikləri izləmək və yeni bilikləri praktik tətbiq etmək

Peşə standartına uyğun olaraq, bu peşə üzrə təcrübi və nəzəri təlim keçən fizioterapevt (bioloji aktiv nöqtələrin masajı) yuxarıda göstərilən səriştələri qazanmaqla, aşağıdakı vəzifə və fəaliyyətləri yerinə yetirə bilər:

Əsas vəzifələrin (V) və vəzifələr daxilində fəaliyyətlərin (F) siyahısı ¹

- V.1. Müalicə strategiyasını müəyyən etmək üçün terapiya prinsiplərini seçmək:
- F.1.1. Pasientin qiymətləndirilməsi əsasında müalicə ilə bağlı müvafiq masaj prinsiplərini müəyyən etmək;
 - F.1.2. Müalicə prosesi ilə bağlı əks-təsirləri, mümkün ağırlaşdırma amillərini aşkar etmək və masaj prinsiplərinə uyğun olaraq istifadə edilən müalicə strategiyasını dəyişmək;
 - F.1.3. Müalicə prosesi zamanı istifadə ediləcək strategiyaları müəyyən etmək məqsədilə digər tibb mütəxəssisləri tərəfindən təqdim edilən müalicə metodlarını, informasiyanı və məsləhəti nəzərdən keçirmək;
 - F.1.4. Pasientin vəziyyətinə uyğun və müəyyən edilmiş masaj təcrübəsinə əsaslanan müalicə strategiyası seçmək;
 - F.1.5. Xüsusi müalicə metodlarını pasient ilə müzakirə etmək;
 - F.1.6. Müalicə metodunu seçən zaman müştərinin bədən quruluşunu nəzərdən keçirmək.
- V.2. Müalicə strategiyasını pasient ilə müzakirə etmək:
- F.2.1. Pasient üçün münasib şəkildə seansı tamamlamaq məqsədilə müvafiq vaxt ayırmaq;
 - F.2.2. Pasientin ehtiyaclarına uyğun olaraq müalicə strategiyasını müzakirə etmək;
 - F.2.3. Pasient ilə müalicə strategiyasını razılaşdırmaq;
 - F.2.4. Həkimlə pasientin vəziyyəti barədə fikir ayrılıqlarını aydınlaşdırmaq;
 - F.2.5. Pasientin vəziyyəti və müalicə ilə bağlı potensial riskləri izah etmək.
- V.3. Masaj müalicəsi üçün hazırlıq:
- F.3.1. Pasientin müalicə planını əldə etmək və nəzərdən keçirmək;
 - F.3.2. Əks-təsirləri pasientə aydın şəkildə izah etmək və zəruri tədbirlər görmək;
 - F.3.3. Sağlamlıq ilə bağlı əks-təsirlər üzrə pasientə verilən məsləhətlərin taktiki olmasını və xüsusi tibbi şərait tələb etməməsini təmin etmək;
 - F.3.4. Dəyişdirilmiş müalicə planını dərhal pasientlə təsdiq etmək;
 - F.3.5. Texniki tələblərə uyğun olaraq xidmət sahəsini hazırlamaq və monitorinq etmək.
- V.4. Pasienti hərtərəfli şəkildə qiymətləndirmək:
- F.4.1. Müalicəvi – terapiya masaj çərçivəsinə uyğun olaraq simptomlara uyğun cari vəziyyəti müəyyən etmək;
 - F.4.2. Mövcud şikayətlərin təfərrüatlı əlamətlərini və simptomlarını üzə çıxarmaq;
 - F.4.3. Fiziki qiymətləndirmə həyata keçirmək;
 - F.4.4. Nəticələri müəyyən etmək üçün suallar vermək, pasientin ehtiyaclarına uyğun olaraq əlavə informasiya toplamaq və nəticələri yoxlamaq;
 - F.4.5. Müalicə prosesi ilə bağlı ziddiyyətli məsələləri müəyyən etmək;
 - F.4.6. Funksional və xüsusi yoxlama aparmaq, diferensial qiymətləndirmə həyata keçirmək;
 - F.4.7. Statik və dinamik dəyişiklikləri təhlil etmək üçün vəziyyəti müşahidə etmək.
- V.5. Müalicəvi masaj prosesini idarə etmək:
- F.5.1. Ətraf mühitə mənfi təsirlərin həcmi azaltmaq məqsədilə hazırlıq və müalicə prosesində enerji, su və digər resurslardan səmərəli şəkildə istifadə etmək;
 - F.5.2. Müalicə prosesinin effektivliyinə təsir edə bilən amilləri müəyyən etmək və pasientə izah etmək;
 - F.5.3. Pasientdən proses sonrası reaksiyalar barədə məlumat verməsini tələb etmək;
 - F.5.4. Masaj prosesi zamanı bütün bədənə nəzarət etmək;
 - F.5.5. Müalicə planına uyğun olaraq masaj texnikası tətbiq etmək;

¹ Müvafiq sahə üçün olan peşə standartındakı ilə eynidir.

- F.5.6. Pasientin fərdi ehtiyaclarına və reaksiyasına uyğun olaraq və ağırlaşdırıcı amillərin mövcudluğunu nəzərə alaraq masaj prosesinə müvafiq düzəlişlər etmək;
 - F.5.7. Pasientin reaksiyasını izləmək və müalicə prosesinə müvafiq dəyişikliklər etmək;
 - F.5.8. Müalicəyə qarşı reaksiyanı müəyyən etmək və lazım olduğu təqdirdə operativ şəkildə müdaxilə etmək;
 - F.5.9. Müddət, məkan və növbəti seansların məzmunu barədə pasientə ətraflı məlumat vermək;
 - F.5.10. Təvsiyələri sənədləşdirmək.
- V.6. Ümumi əzələ-sümük zədələrini müalicə etmək:
- F.6.1. Qabaqcıl masaj texnikasını və ya masaj – terapiya metodlarını daxil etməklə müalicə paketi hazırlamaq;
 - F.6.2. Müxtəlif üsullar da daxil olmaqla müalicə paketini həyata keçirmək;
 - F.6.3. İdman ilə bağlı zədələri müalicə etmək məqsədilə pasientə müvafiq termo-terapiya və korreksiya çalışması tövsiyə etmək;
 - F.6.4. Terapevtin ixtisas sahəsinə daxil olmayan problemlərə malik pasientləri müvafiq tibb mütəxəssislərinə yönləndirmək.
- V.7. Pasientə məsləhət vermək və istiqamətləndirmək:
- F.7.1. Pasientin suallarını aydın və müvafiq şəkildə cavablandırmaq;
 - F.7.2. İş yerində mövcud olan riskləri müəyyən etmək, təkrar qiymətləndirmək və risklərə nəzarət etmək;
 - F.7.3. Pasientə müalicə planını izah edərkən və tövsiyə verərkən səmimi və açıq olmaq;
 - F.7.4. Pasient üçün özünü-idarəetmə proqramları yaratmaq, izah etmək, aydınlaşdırmaq və təşviq etmək;
 - F.7.5. Özünü-idarəetmə proqramlarına yardım etmək məqsədilə pasientə məsləhətlər vermək;
 - F.7.6. Masaj ilə bağlı ziddiyyətli məqamları pasient ilə müzakirə etmək və izah etmək.
- V.8. Müalicə prosesini təhlil etmək:
- F.8.1. İlkin, sonrakı və ümumi masaj metodlarının müvafiq elementlərini pasientin masaj terapiyası planına daxil etmək;
 - F.8.2. Pasientin səhhətindəki irəliləyişləri qiymətləndirmək;
 - F.8.3. Əvvəlki müalicə planını nəzərdən keçirmək;
 - F.8.4. Əvvəlki müalicənin təsirlərini müəyyən etmək və qeydlər aparmaq;
 - F.8.5. Cari və ya əlavə müalicə üçün ehtiyacı qiymətləndirmək.

C.2. TƏLİM İLƏ BAĞLI XÜSUSİ MƏLUMAT

C.2.1. TƏLİMİN NÖVLƏRİ

Bu peşə üçün zəruri sərişələr aşağıda göstərilən təlim metodları vasitəsilə əldə edilə bilər:

Formal təlim

Təvsiyə olunan formal təlim	Uyğun gələn təlim növü	Qeydlər
Tam orta təhsil ²		
Texniki peşə təhsili və ya akkreditasiyadan keçmiş təlim müəssisəsində təlim		
Orta ixtisas təhsili	☒	İlkin təhsil orta ixtisas təhsili (və ya ali təhsil) müəssisələrində həyata keçirilə bilər. Təlim otel, sağlamlıq mərkəzi və ya SPA salonda keçilən təcrübə ilə müşayiət olunmalıdır.
Ali təhsil		
Digər:		

Qeyri-formal və (və ya) informal təlim tələb olunan sərişələrin genişləndirilməsinə şərait yarada bilər.

Qeyri-formal təlim

İş yerində, təlim mərkəzində və ya bilavasitə ixtisaslaşmış təlimatçı tərəfindən keçirilən təlimdir. Qeyri-formal təlimin ən yaxşı yolu iş yerində öyrənməkdir.

İnformal təlim

İnformal təlim tələb olunan nəzəri bilikləri verə bilər, lakin sərişələrin tanınması haqqında rəsmi sənədi təmin etmir.

C.2.2. TƏLİMİN İSTİQAMƏTİ

Normal təlim istiqaməti orta məktəbdən sonra orta ixtisas təhsili müəssisəsində keçirilmiş təlimdən ibarətdir.

² Ümumi orta təhsil ölkə vətəndaşları üçün icbari xarakter daşdığından cədvəldə əks olunmayıb.

C.2.3. ƏVVƏLKİ TƏLİMİN TANINMASI³

Bu peşə üzrə qeyri-formal və ya informal yolla əldə edilən səriştələrin tanınması sistemi hazırda mövcud deyil.

³ Azərbaycanca səriştələrin tanınması üçün qiymətləndirmə sistemi hazırda mövcud deyildir.